

**Сумська обласна державна адміністрація
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ**

вул. Прокоф'єва, 38, м. Суми, 40016, тел./факс (0542)36-10-97, тел. 63-51-00
E-mail: osvita@sm.gov.ua Код ЄДРПОУ 39399524

22.12.2017 № 09-13/6461

На № _____ від _____

Про психологічне забезпечення
професійного самовизначення
учнів у контексті реалізації
концепції Нової української
школи

Начальникам управлінь (відділів)
освіти (освіти і науки, освіти,
молоді та спорту) міських рад,
міськвиконкомів,
райдержадміністрацій,
об'єднаних територіальних громад

Концепцією Нової української школи зазначено, що потужну державу і конкурентну економіку забезпечить згуртована спільнота творчих людей, відповідальних громадян, активних і підприємливих. Зважаючи на це, структура Нової української школи передбачає профільну середню школу, у рамках якої старшокласник зможе обрати одне з двох спрямувань навчання:

академічне, із поглибленим вивченням окремих предметів з орієнтацією на продовження навчання в університеті;

професійне, яке поряд з отриманням повної загальної середньої освіти забезпечує отримання першої професії (не обмежує можливість продовження освіти).

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 903-р «Про затвердження плану заходів на 2017-2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» передбачено розроблення та затвердження до 2020 року Державного стандарту профільної середньої освіти. Усе вищезазначене актуалізує питання професійного самовизначення учнів у контексті реалізації концепції Нової української школи.

На сьогодні у світі існує майже 7 тис. професій, проте серед випускників шкіл із року в рік популярністю користуються тільки декілька десятків із них (економіст, юрист, програміст). За результатами регіонального дослідження (листопад 2017 року) найбільш престижними професіями в області для учнів 11 класів закладів загальної середньої освіти є професії лікаря (36,7%), педагога (учителя, вихователя – 20%), програміста (15,4%), юриста (13,6%). Простежується певна залежність у визначені престижності професій відповідно до місця проживання школярів. Так, наприклад, у м. Ромни та Охтирському районі серед найбільш престижних названо професію нафтовика,

у м. Глухів, Глухівському та Ямпільському районах – професії прикордонника, митника та працівника поліції.

У той же час на ринку праці кількість вакансій із цих професій є незначною або ж вони взагалі відсутні, що може викликати певні труднощі в подальшому працевлаштуванні. За оперативними даними Сумського міського центру зайнятості, станом на 20.12.2017 на обліку перебувають 8 випускників Сумського державного університету, 8 випускників Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, 2 випускники Сумського національного аграрного університету.

Професійні наміри випускників шкіл часто не відповідають вимогам економіки регіону в кадрах. Так, найбільшим попитом на ринку праці сьогодні в області користуються робітничі спеціальності та висококваліфіковані працівники. Проте за результатами регіонального дослідження робітничі професії займають останні рангові місця щодо їх бажаності серед старшокласників. Загалом робітничі професії є престижними для 40,6% опитаних старшокласників. При цьому до переліку увійшли такі робітничі професії як електрик, механік, будівельник, слюсар, кухар, продавець, водій (бажаними ці професії вважають від 2% до 5,4% опитаних).

Потребу суспільства в тій чи іншій професії при визначенні сфери професійної діяльності враховує лише п'ята частина опитаних старшокласників. Тому на сьогодні профорієнтація по своїй суті є не тільки проблемою педагогічною, але й суспільною. У зв'язку з цим діяльність закладів освіти необхідно спрямувати на проведення цілеспрямованої профорієнтаційної роботи.

Професійна орієнтація – це комплексна науково обґрунтована система соціально-економічних, психолого-педагогічних, медико-біологічних і виробничо-технічних заходів з надання молоді особистісно-орієнтованої допомоги у виявленні та розвитку здібностей і схильностей, професійних і пізнавальних інтересів у виборі професії, а також формування потреби і готовності до праці в умовах ринку, багатоукладності форм власності та підприємництва. Вона реалізується через освітній процес, позаурочну і позашкільну роботу з учнями.

Значний внесок у профорієнтаційну роботу в закладі освіти здійснюють спеціалісти психологічної служби. Протягом 2016-2017 навчального року до практичних психологів, соціальних педагогів закладів освіти області з боку учнів надійшло 4 077 звернень, пов’язаних з питаннями самовдосконалення, розвитку власних здібностей і компетентностей, проблемою професійного самовизначення. З боку батьків було 404 звернення, учителів – 320. Саме тому важливим є питання підвищення результативності професійної діяльності працівників психологічної служби в напрямку забезпечення ефективного супроводу професійного самовизначення учнів.

Головна мета психолого-педагогічного супроводу професійного самовизначення учнів – формування в учнів компетентності у виборі професії

як системи базових характеристик, необхідних для успішного планування, коригування і реалізації перспектив власного професійного розвитку.

Ця мета реалізується в процесі вирішення працівниками психологічної служби наступних завдань:

активізація пізнавально-пошукової профорієнтаційної діяльності учнів;

допомога учням в оволодінні способами самооцінювання власних індивідуально-психологічних особливостей, здібностей, інтересів, можливостей;

формування в учнів навичок діяльності, пов'язаної з оволодінням майбутньої професії;

забезпечення підтримки та організація рефлексії профорієнтаційної діяльності учнів;

допомога учням у конкретному професійному виборі.

Робота з реалізації зазначених завдань має здійснюватися на усіх вікових етапах розвитку особистості, оскільки процес її професійного самовизначення має довгий та динамічний характер і передбачає кілька етапів та періодів, кожен із яких має свої завдання та зміст роботи. Так, допрофесійний період, що забезпечується освітньою діяльністю закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти, має такі етапи:

емоційно-образний етап – старший дошкільний вік – ознайомлення з найпоширенішими професіями та їх особливостями в ігровій діяльності;

пропедевтичний етап – молодший шкільний вік – виховання позитивного ставлення до різних видів трудової і професійної діяльності;

пошуково-зонduючий етап – молодший підлітковий вік – формування ціннісних орієнтацій особистості, мотивації самопізнання, установки на власну активність у професійному самовизначені та оволодінні професійною діяльністю;

етап розвитку професійної самосвідомості – старший підлітковий вік – формування особистісного погляду на проблему вибору професії, вивчення наукових основ вибору професії, її класифікаційних ознак, вимог професій до людини, основних професійно важливих якостей;

етап уточнення соціально-професійного статусу – рання юність – поглиблене вивчення професійних знань, розвиток професійно важливих якостей особистості з обраного виду діяльності, контроль та корекція професійних планів.

Слід зауважити, що суттєвою відмінністю сучасного розуміння профорієнтаційної роботи в школі є її спрямованість не на вибір конкретної професії кожним учнем, а на формування універсальних навичок у дітей, що дозволяють здійснити свідомий, самостійний професійний вибір та є фундаментальними для кожної професії. Це, передусім, комунікативні та управлінські вміння: встановлення відносин, робота в команді, слухання і розуміння співрозмовника, проведення переговорів, навички переконання, ораторське мистецтво, проведення презентацій, ведення дискусій, вирішення проблем. Так, фахівці «Майкрософт Україна» рекомендують розвивати

комунікативні здібності, творчість та інноваційність, критичне мислення – здібності, що стануть значною конкурентною перевагою при оволодінні професіями майбутнього.

Вдало організована професійна орієнтація учнівської молоді сприятиме оптимальному вибору професії, формуванню однієї з ключових компетенцій випускника Нової української школи – підприємливості як уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави.

Директор Департаменту освіти і науки

В.П.Гробова